

भोजपुर जिल्लाको नेपाले डाँडा गा.वि.स मा प्रचलित लोक भजनको
अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
अन्तर्गत नेपाली विषय स्नाकोत्तर तह द्वितीय वर्षको दसौं पत्रको
आंशिक प्रयोजनको लागि प्रस्तुत

अध्ययन पत्र

शोधार्थी

ओकिलप्रसाद सुवेदी

२०६७/२०७१

रजिष्ट्रसन नं.: ६-१-३५०-१०४-९८

परीक्षा क्रमाङ्क: ९६२०१९४

नेपाली स्नातकोत्तर कार्यक्रम

नेपाली शिक्षण समिति

(प्राइभेट)

निर्देशकको मन्तव्य

शोधार्थीश्री ओकिलप्रसाद सुवेदीले स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको आंशिक परिपूर्तिका लागि तयार पार्नु भएको भोजपुर जिल्लाको नेपाले डाँडा गा.वि.स. मा प्रचलित लोक भजनको अध्ययन शीर्षकको प्रस्तुत अध्ययन पत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । शोधार्थी सुवेदीले समन्वित क्षेत्रमा गई, स्थलगत अध्ययन गरी स्थानीय व्यक्ति, गाउँ, मेलापर्व, चाडपर्वका आधारमा लोकभजनहरुको सङ्कलन गरी तिनीहरुको अध्ययन समेत गर्नु भएको छ । प्रस्तुत अध्ययन पत्रले नेपाले डाँडा गा.वि.स.को लोकभजनको अध्ययनमा महत्त्वपूर्ण योगदान दिन सक्ने देखिन्छ । शोध विधिको आधारभूत नियमहरुमा आवद्ध भई तयार गरिएको प्रस्तुत अध्ययन पत्रको लेखनबाट म सन्तुष्ट छु र यसको यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका निम्ति नेपाली शिक्षण समिति, नेपाली स्नातकोत्तर कार्यक्रम समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०७३।१२।

.....
प्रा.डा. जगदीशचन्द्र भण्डारी
नेपाली स्नातकोत्तर कार्यक्रम
पाटन संयुक्त क्याम्पस
पाटनढोका, ललितपुर

मूल्याङ्कन समितिको स्वीकृति

शोधार्थी श्री ओकिलप्रसाद सुवेदीले नेपाली विषय स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँपत्रको आंशिक प्रयोजनका लागि तयार पार्नुभएको भोजपुर जिल्लाको नेपाले डाँडा गा.वि.स.मा प्रचलित लोक भजनको अध्ययन शीर्षको अध्ययन पत्रको आवश्यक मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरिएको छ ।

१. सह प्रा. डा. सुरेन्द्रवरसिंह थापा

संयोजक

२. प्रा.डा. जगदीशचन्द्र भण्डारी

अध्ययन पत्र निर्देशक

३. प्रा.डा. विश्वनाथ भण्डारी

विभागीय प्रमुख

४. प्रा. डा. धर्मराज अधिकारी

बाह्य परीक्षक

मिति :- २०७३।१२।

कृतज्ञताज्ञापन

भोजपुर जिल्लाको नेपाले डाँडा गा.वि.स. मा प्रचलित लोक भजनहरुको अध्ययन शीर्षकमा प्रस्तुत अध्ययनपत्र मैले आदरणीय गुरु प्रा.डा.जगदीशचन्द्र भण्डारीज्यूको कुशल निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । आफ्नो विविध कार्यव्यस्तताका बाबजुज पनि मलाई अध्ययनकार्य गर्न हौसला दिनुका साथै सरसल्लाह र निर्देशन गर्नुहुने आदरणीय गुरुप्रति म हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु । यसैगरी मलाई शिक्षाको मार्गदर्शन गरी शिक्षाको यो स्तरसम्म पुऱ्याउनुहुने र प्रस्तुत अध्ययन पत्र तयार पार्न अथक सहयो गर्नुहुने मेरा पूजनीय पिता जीवनप्रसाद सुवेदी र माता तीलाकुमारी सुवेदीप्रति हार्दिक आदर प्रकट गर्दछु ।

.....

ओकिलप्रसाद सुवेदी

शोधार्थी

२०६७/२०७१

नेपाली शिक्षण समिति

नेपाली स्नातकोत्तर कार्यक्रम

(प्राइभेट)

विषय सूची

शीर्षक	पृष्ठ संख्या
अध्याय एक	१-६
अध्ययनपत्र परिचय	
१.१ अध्ययन शीर्षक	१
१.२ अध्ययन कार्यको प्रयोजन	१
१.३ विषय परिचय	१
१.४ अध्ययनको समस्या	३
१.५ अध्ययनको उद्देश्य	४
१.६ पूर्वकार्यको समीक्षा	४
१.७ अध्ययनको औचित्य	५
१.८ अध्ययन कार्यको सीमाङ्कन	५
१.९ अध्ययनको विधि	६
१.९.१. सामग्री सङ्कलन विधि	६
१.९.२. सामग्री विश्लेषण विधि	६
१.९.३ अध्ययनपत्रको रुपरेखा	६
अध्याय दुई	८-१९
लोक भजनको सैद्धान्तिक अध्ययन	
२.१ परिचय	८
२.२ लोक भजनको परिचय	९

२.३ लोक भजनको संरचना	१०
२.३.१ कथ्य	१०
२.३.२ भाषा	११
२.३.३ चरन वा पाद	११
२.३.४ स्थायी र अन्तरा	११
२.३.५ रहनी , थेगो	११
२.३.६ लय र भाका	१२
२.४ लोक भजनसँग सम्बन्ध राख्ने अन्य विधाहरु	१२
२.४.१ लोकभजन र लोककविता	१२
२.४.२ लोक भजन र लोकगाथा	१३
२.४.३ लोक भजन र लोकनाटक	१४
२.४.४ लोकभजन र लोकगीत	१५
२.५ लोक भजनका विशेषताहरु	१७
२.५.१ मौखिक र परम्परा	१७
२.५.२ मनोरञ्जनात्मकतमा	१७
२.५.३ सामूहिकता	१७
२.५.४ पुनरावृत्ति	१८
२.५.५ मौलिकता र सरलता	१८
२.५.६ सहज उपलब्धता	१८
२.५.७ सामाजिक यथार्थता	१९

२.५.८ निष्कर्ष	१९
अध्याय तीन	२०-४८
नेपाले डाँडा गा.वि.स.मा प्रचलीत लोकभजनहरुको अध्ययन मूल्याङ्कन	२०
३.१.१ परिचय	२०
३.१.२ भू-बनोट	२१
३.१.३ जातजाति	२२
३.१.४ समूदाय परिचय	२३
३.१.५ जनसंख्या	२४
३.१.६ पेशा व्यवसाय	२५
३.१.७ धर्म	२५
३.२.१ सरस्वती स्तोत्र	२६
३.२.२ आरती	२७
३.२.३ गणेशजीको भजन	२९
३.२.४. देववर्णन	२९
३.२.५ कृष्ण लीला	३२
३.२.६ गोपीनी नृत्य भजन	३४
३.२.७ राधा लीला	३५
३.२.८ राधाप्रति कृष्ण (भजन)	३६
३.२.९. कृष्णचन्द्रजीको भजन	३८
३.२.१० आत्मादेव वर्णन	३९

३.२.११. धन्धुकारीको उपद्रव	४१
३.२.१२. हनुमानले लड्का जलाएको	४३
३.२.१३. रामचन्द्रप्रति हनुमानको निवेदन	४४
३.२.१४. आशिष	४६
३.२.१५ निष्कर्ष	४८
अध्याय चार	५०-५१
४.१ सारांश	५०
४.२ निष्कर्ष	५१
४.३ भावी अनुसन्धानका निम्ति सुझाव	५१
सन्दर्भग्रन्थ सूची	५२
परिशिष्ट	५३

संक्षेपीकृत रूप

गा.वि.स.

गाउँ विकास समिति

छै.सं.

छैटौँ संस्करण

पा.वि.के.

पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

पृ

पृष्ठ

सम्पा

सम्पादक

सा. सं.

सातौँ संस्करण

त्रि.वि.

त्रिभुवन विश्वविद्यालय